



Conflict and Conflict Resolution in Children's Books with Earthquake and Disaster Themes: Main Characters and Their Approaches to Resolving Conflicts*

Merve ERCAN**, Gülşah GENÇER***

Abstract. The purpose of this research is to determine the conflict patterns, positions within conflicts, and conflict resolution strategies of the main characters in children's books with earthquake and mourning themes, as included in the Ministry of National Education Post-Earthquake Psychosocial Support Action Plan developed by the Ministry of National Education Psychosocial Coordination Unit. In this regard, a qualitative research method and case study design were employed. The research materials consisted of four books: "Oyuncak Moli Sallanıyor" (Toy Molis is Swaying), "Sallanan Karınca Yuvası" (The Swinging Ant Nest), "Üzgün Benekler" (Sad Spots), and "Beneklerini Kaybeden Sarı" (Yellow Who Lost Their Spots). The data were analyzed through descriptive analysis. As a result of the research, it was concluded that in earthquake-themed books, the conflict between individuals and nature is emphasized, while in mourning-themed books, the conflict with oneself takes precedence. When examining the subunits of these conflict types in the analyzed books, it is observed that the conflict between individuals and nature is structured with subunits such as conflict with a natural disaster, conflict with the natural environment, and efforts to prevent danger/protect oneself. In mourning-themed books, the conflict with

* This study was presented as an oral presentation by the authors at EDUCongress2023 under the title "Conflicts Faced by Characters in Earthquake and Loss-themed Children's Books and Their Ways of Resolving Conflicts."

^{ID}Res. Assist., İnönü University, Faculty of *^{ID}Dr., Ministry of National Education, Malatya, Education, Turkish Education, Malatya, Türkiye; Türkiye; gulsah.krtl@gmail.com
merve.ercan@inonu.edu.tr



oneself, on the other hand, is structured with subunits such as helplessness for something/someone they value, conflicts of emotions, and efforts to solve a mystery/reveal the truth. Regarding the positions of the main characters in these books, it was found that they can be both active and passive, and sometimes exhibit both active and passive characteristics.

Keywords: Earthquake, conflict, children's book.

How to cite: Ercan, M., & Gençer, G. (2023). Deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki başkarakterlerin karşılaştıkları çatışmalar ve çatışmaları çözümede izledikleri yollar. *Journal of Children's Literature and Language Education*, 6 (2), 197-220.



Deprem ve Yas Temalı Çocuk Kitaplarındaki Başkarakterlerin Karşılaştıkları Çatışmalar ve Çatışmaları Çözmede İzledikleri Yollar*

Merve ERCAN**, Gülşah GENÇER***

Öz. Bu araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Psikososyal Koordinasyon Birimi tarafından oluşturulan Deprem Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı'nda yer verilen eğitsel içeriklerden deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki başkarakterlerin; karşılaştıkları çatışma biçimlerini, çatışmalardaki konumlarını ve çatışmaları nasıl çözdüklerini belirlemektir. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseni kullanılarak araştırma yapılandırılmıştır. Araştırmanın materyallerini "Oyuncak Moli Sallanıyor", "Sallanan Karınca Yuvası", "Üzgün Benekler" ve "Beneklerini Kaybeden Sarı" adlı dört kitap oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda deprem temalı kitaplarda kişinin doğayla çatışmasının ön planda olduğu, yas temalı kitaplarda ise kişinin kendisiyle çatışmasının ön planda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen kitaplardaki söz konusu çatışma türlerinin alt birimlerine bakıldığında kişinin doğa ile çatışmasının; doğa felaketiyle çatışma, doğal çevre ile çatışma, tehlikeyi engelleme/tehlikeden korunma çabası alt birimleriyle yapılandırıldığı görülmektedir. Yas temalı kitaplarda ön planda olan kişinin kendisiyle çatışmasının ise değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik, duyguların çatışması ve bir gizemi çözmeye/gerçeği ortaya çıkarma çabası alt birimleriyle yapılandırıldığı görülmektedir. Söz konusu kitaplardaki başkarakterlerin çatışmalardaki konumuna bakıldığında ise etkin, edilgin hem etkin hem de edilgin olabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Deprem, çatışma, çocuk kitabı.

* Bu çalışma EDUCongress2023'te "Deprem ve Kayıp Temalı Çocuk Kitaplarındaki Karakterlerin Karşılaştıkları Çatışmalar ve Çatışmaları Çözme Biçimleri" başlığıyla yazarlar tarafından sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**^{ID} Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, Malatya, Türkiye; merve.ercan@inonu.edu.tr

***^{ID} Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, Malatya, Türkiye; gulsah.krtl@gmail.com

1. Giriş

Çocuk gerçekliği temelinde hedef yaş düzeyinin ilgi ve gereksinimlerini dikkate alarak hazırlanan kitaplar, çocuk edebiyatı ürünleri olarak nitelendirilebilmektedir. Yalçın ve Aktaş'a (2017) göre çocuk edebiyatı; ilk çocuk döneminden başlamak üzere bütün çocukluk dönemlerini kapsamaktadır ve çocukların duyarlılıklarını, deneyimlerini tartışarak çocuğu bir bütün olarak kucaklamaktadır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin; çocukların hayal dünyalarını zenginleştirmeyi, düş güçlerini geliştirmeyi duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişim ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflediği söylenebilir. Çocuk dünyasında bir uyaran ve eğitsel araç olarak yer edinen çocuk kitaplarının çeşitli nitelikleri taşıdığı düşünülmektedir.

Karagül (2020) çocuk edebiyatının temel niteliklerini; çocuk ve çocukluğu temel alma, çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtmaya, çocukların gelişim özelliklerine uygun yapılandırılmış ürünleri kapsama, çocuğu yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı olma, çocuklara olduğu kadar yetişkinlere de seslenebilme ve çift eksenli bir yapıya sahip olma biçiminde sıralamaktadır. Genel olarak bu şekilde sıralanan niteliklerin çocuk kitaplarına yansımalarının çeşitli yaklaşımlar bağlamında ele alınabildiği söylenebilir. Bu yaklaşımlardan biri de sorun odaklı yaklaşımdır. Yılmaz ve Yakar'a göre (2018) sorun odaklı çocuk edebiyatı ifadesi, çocukların okudukları kitaplarda çeşitli problemlerle karşılaştığı ve bu problemlerle baş etmeyi yetisini kitaplar aracılığıyla kazandığı edebiyatın ismidir. Bu bağlamda nitelikli ve amaca uygun çocuk kitaplarının; günlük yaşamda karşılaşılan sorunlarla, zor durumlarla başa çıkma becerisini geliştirme ve bu doğrultuda yaşanan çatışmaların çözülmesinde destekleyici bir araç olma gibi özel işlevleri taşıdığı ifade edilebilir. Çocuklar, çeşitli nitelikleri taşıyan kitaplar aracılığıyla insanların yaşadıkları sorunlara ve bu sorunların çözüm şekillerine tanık olurlar böylelikle sorun çözme becerilerini geliştirirler (Aslan, 2019). Edebî eserler; hayatın başında sınırlı deneyime sahip olan çocuklara kendilerine ve dünyaya bakış açılarını değiştiren olanaklar sunar böylelikle çocukları, sorunların üstesinden gelmeleri için taslak planlar oluşturmaya teşvik eder (Şen, 2021).

Sorun odaklı çocuk edebiyatı bağlamında sorun ve zor durum olarak nitelendirilen, çözüme kavuşturulması gereken durumların neler olduğunun belirlenmesi önemli ve gerekli görülmektedir. Bu bağlamda Öztürk (2022) sorun odaklı çocuk edebiyatı kapsamında ele alınabilecek sorunların neler olduğuna yönelik bir uzlaşma olmadığını vurgulamaktadır. Ancak savaş, göç ve göçmenlik, ölüm ve ölümcül hastalıklar, doğal afetler, şiddet, cinsellik, cinsel istismar, boşanma, engellilik, akran zorbalığı, dijital zorbalık, madde bağımlılığı gibi konuların çocuklarla konuşulması zor konular olarak sıralanabileceğini belirtmektedir. Benzer biçimde Öztürk vd. (2021) sorun odaklı çocuk edebiyatının kapsamının geniş olduğunu vurgulayarak ölüm, engellilik, boşanma ve aile içi çatışmalar, göç ve mültecilik, çevre sorunları, cinsel istismar, akran zorbalığı ve şiddet gibi konuların bu başlık altına ele alınabileceğini belirtmektedir.

Sorun odaklı olarak nitelendirilen konuların ve bu konular bağlamında kurgu içerisinde başkarakterlerin karşılaştığı çatışmaların çocuk okurlara nasıl sunulduğu üzerinde durulması gereken önemli bir durumdur. Boberg (2019) çocuklara yönelik yazılan travmatik konularda, yazarların hassas konuları çocuklara nasıl aktarmaları gerektiğine yönelik bilgi sahibi olmalarına vurgu yapmaktadır. Yazınsal nitelikli bir çocuk kitabının temel bileşenleri düşünüldüğünde ele alınan konunun sunumunda olayların ve karakterlerin aracı işlevinden söz etmek mümkündür. Geliştirilen karakterler aracılığıyla yaşanan zorlu durumlar, sorunlar ve çatışmalar çocuk okurlara sunulabilmektedir. Sever'e (2008) göre çocuklar, okudukları kitaplardaki kahramanlar aracılığıyla insanların karşılaşabileceği olaylar hakkında fikir sahibi olurlar, böylelikle karşılaşacağı sorunlara nasıl bir tavır gösterecekleri, nasıl bir davranış geliştirecekleri hakkında bir ipucu elde ederler. Karakterlerle özdeşim kuran çocuklar gelecek yaşantılarına ilişkin yönlendirici çıkarımlarda bulunma olanağı bulabilmektedirler. Bu çıkarımların, kurgu içerisinde karakterlerin yaşadığı çatışmalar ve bu çatışmaları çözüme biçimleri temelinde şekillendiği söylenebilir. "Kurgulanan her olayda bir çatışmanın yaşanması kaçınılmazdır" (Sever, 2008, s.127). Karakterlerin deneyimleri ışığında oluşturulan çatışmaların türlerinin, başkarakterlerin çatışmalardaki konumlarının ve çatışmayı çözüme biçimlerinin okurun zihninde yönlendirici bir iz bırakması yönüyle işlevsel rolü olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle sorun odaklı olarak nitelendirilen konularda karakterlerin sorunları çözüm biçimlerinin analizinin büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum dikkate alındığında doğal afetler arasından yıkıcı bir etkiye sahip olduğu düşünülen deprem felaketiyle karşı karşıya olduğu dile getirilebilir. 6 Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş merkezli, 11 ili etkileyen ve "Asrın Felaketi" olarak nitelendirilen depremin bu düşünceyi destekleyen güncel bir örnek olduğu görülebilmektedir. Depremlerin farklı yaş düzeyinden birçok insan üzerinde fiziksel ve duygusal anlamda olumsuz bir etkisi olduğu söylenebilir. Çocukların yaşamlarında meydana gelen doğa ve insan temelli felaketler, genellikle duygusal iyi oluşları üzerinde travmatik etki bırakmaktadır (Barnyak ve Myers, 2023). Bu bağlamda öğrenme ortamlarında, depremi deneyimleyen dezavantajlı çocuklara ve deprem tehlikesiyle yaşayan diğer çocuklara yönelik çocuk edebiyatının sunduğu olanaklar çerçevesinde çocuk kitaplarının iyileştirici gücünden faydalanılabileceği düşünülmektedir. "Çocukların içinde buldukları dezavantajlılığın üstesinden gelmelerinin ya da kendileri dışında gelişen dezavantajlılığın farkına varmalarının sağlanması için çocuk edebiyatından yararlanılabilir" (Özcan ve Altıparmak Yılmaz, s.161). Bu kapsamda deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki karakterlerin karşılaştıkları problemler ve sorunlar karşısında yaşadıkları çatışmaların, çatışmalardaki konumlarının ve bu çatışmaları çözüm biçimlerinin betimlenmesi önemli görülmektedir. Böylelikle depremi deneyimleyen çocukların kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurarak kendi sorunlarıyla baş etme olanağı bulabilecekleri, deprem tehlikesiyle yaşayan diğer çocukların ise deprem ve yas temalarına yönelik duyarlılık geliştirebilecekleri düşünülmektedir.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen, Pazarcık merkez üslü olan ve Malatya, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay, Adana, Osmaniye, Adıyaman illerinde hissedilen deprem sonrası MEB Psikososyal Koordinasyon Birimi tarafından Deprem Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı oluşturulmuştur (MEB, 2023). Bu eylem planında depremden doğrudan etkilenen iller öncelikli olmak üzere Türkiye genelindeki bütün öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik psikososyal destek uygulamalarına yönelik süreçler aşamalı olarak ele alınmıştır (MEB, 2023). Bu kapsamda Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekipleri tarafından uygulanacak olan eylem planında başta Psikolojik İlk Yardım (PİY) olmak üzere; Deprem ve Kayıp-Yas Psikoeğitim Programları, Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Öğretmen Psikoeğitim Programı ve Çalışana Destek-Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Hizmeti Sunan Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler İçin Psikoeğitsel Destek Grubu eğitim içeriklerinin uygulanmasına ilişkin ayrıntılı yol haritası belirlenmiştir" (MEB, 2023). Bu araştırmada ilgili eğitsel içerikler arasında deprem ve yas başlıkları altında yer alan "Oyuncak Moli Sallanıyor", "Sallanan Karınca Yuvası", "Üzgün Benekler" ve "Beneklerini Kaybeden Sarı" adlı kitaplardaki başkarakterler; karşılaştıkları çatışma türleri ve alt çatışma birimleri, çatışmalardaki konumları ve çatışma çözme biçimleri açısından incelemek amaçlanmıştır.

Yurt içi alan yazınındaki çalışmalara bakıldığında ilgili deprem ve yas temalı çocuk kitaplarına yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Ancak Türkçe ders kitaplarındaki depreme yönelik hazırlığın nasıl olduğunu belirlemeye yönelik bir çalışma olduğu görülmektedir (Kıymaz vd., 2023). Yurt dışı alan yazınındaki çalışmalara bakıldığında ise insan ya da doğa temelli felaketlerde erken çocukluk dönemindeki çocukların duygusal öğrenmelerini desteklemek için resimli çocuk kitaplarının etkileşimli okunmasını temel alan (Barnyak ve Myers, 2023), Tōhoku'da meydana gelen deprem ve tsunamide sevilen kişilerin kaybını konu edinen iki Japon resimli çocuk kitabının yazarları tarafından çocuklara nasıl sunulduğunu inceleyen (Boberg, 2019) çalışmaların olduğu görülmektedir.

Alan yazınında çocuk kitaplarındaki çatışmalar üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ise çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların genel çerçevesinin, çatışma biçimlerini ve çatışma çözme yöntemlerini belirlemeye yönelik şekillendirildiği görülmektedir (Ak Başoğlu, 2021; Apaydın, 2022; Büyükişik ve Yazıcı Okuyan, 2020; Çevik ve Müldür, 2021; Delican, 2022; İnce Samur ve Arıkan, 2018; Yakar ve Yılmaz, 2015). Bu çalışmaların yanı sıra Melanlıoğlu (2020) sorun odaklı çocuk edebiyatının konularından biri olan göç ve mültecilik konulu çocuk kitaplarında, karakterlerin yaşadıkları çatışmalara ve bu çatışmaların çözümüne ilişkin bir çalışma gerçekleştirmiştir. Yapılan alan yazını taraması sonucunda deprem ve yas temalı çocuk kitaplarında başkarakterlerin karşılaştıkları çatışmalara ve bu çatışmaların çözümünde izledikleri yollara yönelik herhangi bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu amaçla gerçekleştirilecek olan araştırmanın sahip olduğu özgün değerleriyle ilgili alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın ana amacı MEB Psikososyal Koordinasyon Birimi tarafından oluşturulan Deprem Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı'nda yer verilen eğitsel içeriklerden deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki başkarakterlerin; karşılaştıkları çatışma biçimlerini, çatışmalardaki konumlarını ve bu

çatışmaları nasıl çözdüklerini belirlemektir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki başkarakterlerin karşılaştıkları çatışma türleri nelerdir?
2. Deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki çatışmalarda başkarakterin konumu nasıldır?
3. Deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki başkarakterler karşılaştıkları çatışmaları nasıl çözmektedirler?

2. Yöntem



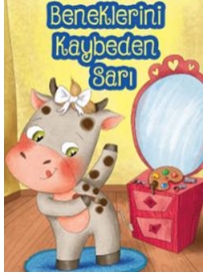

2.1. Araştırmanın Modeli/Deseni

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve analiz edilmesidir (Merriam ve Tisdell, 2016). Durum çalışmasında birden fazla durum veya tek bir durum analiz birimi olabilir (Creswell, 2013). Bu çalışmada MEB Psikososyal Koordinasyon Birimi tarafından oluşturulan Deprem Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı'nda yer verilen eğitsel içeriklerden deprem ve yas temalı çocuk kitaplarındaki başkarakterlerin; karşılaştıkları çatışma biçimlerini, çatışmalardaki konumlarını ve bu çatışmaları nasıl çözdüklerini derinlemesine incelemek ve böylelikle var olan durum ortaya koymak amaçlandığı için durum çalışması deseni tercih edilmiştir.

2.2. İncelenen Dokümanlar

Bu araştırmanın çalışma materyallerini MEB Psikososyal Koordinasyon Birimi tarafından oluşturulan Deprem Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı'nda yer verilen eğitsel içeriklerden deprem ve yas temalı 4 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Bu kitaplar, MEB tarafından zorlayıcı yaşamsal olaylar karşısında çocukların olumsuz etkilenme durumlarını en aza indirgeyebilmek amacıyla paylaşılmıştır. Ülkemizin bir gerçeği olan deprem temasına eğilmesi ve çocukların 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli, 11 ili etkisi altına alan asrın felaketi olarak nitelendirilen bir depreme maruz kalması ardından bu kitapların önerilmesi, söz konusu kitaplardaki başkarakterlerin karşılaştıkları çatışmaları, çatışmalardaki konumlarını ve çatışmaları çözerken izledikleri yolları incelemeyi gerekli kılmıştır. Bu durum araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Araştırmaya konu olan kitaplara ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Tablo 1. İncelenen Dokümanlara İlişkin Bilgiler

	Oyuncak Moli Sallanıyor	Sallanan Karınca Yuvası	Beneklerini Kaybeden Sarı	Üzgün Benekler
Hedef Yaş Düzeyi	5+	5+	5+	5+
Konusu	Bu kitapta bir anaokulunda oyuncak olarak bulunan Moli'nin gözünden deprem ve sonrasında yaşananlar anlatılmaktadır.	Bu kitapta Zomzom adlı bir karıncanın yaşadığı şiddetli deprem ve sonrasında hastane süreci ile iyileşme dönemi anlatılmaktadır.	Bu kitapta uyandığında beneklerini kaybeden Sarı'nın yaşadığı endişe, korku ve üzüntü anlatılmaktadır.	Bu kitapta Zede adlı bir zürafanın Lulu adlı arkadaşının kaybeden Sarı'dan duyduğu üzüntü sonucu beneklerini kaybetmesi anlatılmaktadır.
Başkarakter	Oyuncak Moli	Zomzom	Sarı	Zeze
Dış Kapak				

2.3. Verilerin Toplanması/Süreç

Araştırmanın verileri Oyuncak Moli Sallanıyor, Sallanan Karınca Yuvası, Beneklerini Kaybeden Sarı ve Üzgün Benekler adlı kitaplardan elde edilmiştir. Öğretmen ve velilere sorulmuş ve bu kitapların 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem sonrasında MEB tarafından önerilmesinin, çocuklara okutulma noktasında tercih edilme olasılığını artırdığı görüşüyle karşılaşılmıştır. Bu bağlamda söz konusu kitaplar başkarakterlerin karşılaştıkları çatışmalar, çatışmadaki konumları ve çatışmaları çözerken izledikleri yollar açısından incelenmiş ve araştırmanın bulgular kısmı oluşturulmuştur. Kitaplardaki başkarakterlerin karşılaştığı çatışma biçimlerinin belirlenmesinde Karagöz (2014, s.36) tarafından oluşturulan “Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Birimleri” çizelgesi dikkate alınmıştır. Başkarakterlerin çatışmadaki konumunu ve çatışma çözme biçimlerini belirleme noktasında da yine Karagöz (2014, s.38) tarafından oluşturulan “Çatışma Çözümünde Başkışının Konumu ve İzlediği Yollar” çizelgesi dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından bağımsız okumalar yapılarak kodlamalar yapılmıştır.



2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, tündengelimci analiz türüne karşılık gelmektedir, yüzeyseldir ve genellikle araştırmanın kavramsal yapısının önceden açıkça belirlendiği araştırmalarda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya konu olan kitaplar araştırmacılar tarafından amaca uygun biçimde bağımsız olarak okunmuş ve kodlamalar yapılmıştır. Araştırmacılar kitapları farklı zamanlarda yeniden okumuş ardından bir araya gelerek yeniden kodlamıştır. Anlaşmazlığa düşülen noktalarda üçüncü bir uzmanın görüşü alınmıştır. Daha sonra araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen veriler uygun olduğu düşünülen temalar altında sunulmuştur. Bulgular başlığında veriler sunulurken çalışma materyallerinin kod isimleri kullanılmıştır. Bu bağlamda Oyuncak Moli Sallanıyor "OMS", Sallanan Karınca Yuvası "SKY", Üzgün Benekler "ÜB", Beneklerini Kaybeden Sarı "BKS" kod isimleriyle ifade edilmiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için uzman görüşüne başvurulmuş, bulguların sunumunda sıklıkla doğrudan alıntılarla örnekler sunulmuştur. Ayrıca MEB'in yayımladığı deprem ve yas temalı dört çocuk kitabı da incelemeye dâhil edilmiş, herhangi biri araştırma dışında bırakılmamıştır. Araştırmada incelenen kitaplar her iki araştırmacı tarafından okunmuş ve başkarakterlerin karşılaştıkları çatışmalar, çatışmadaki konumları ve çatışmaları çözüm biçimleri not edilmiştir. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek not ettikleri cümleleri karşılaştırmıştır. Anlaşmazlığa düştükleri noktada üçüncü bir araştırmacının görüşü alınmıştır. Son olarak aktarılabilirlik açısından veriler sıklıkla doğrudan alıntılarla sunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde Oyuncak Moli Sallanıyor, Sallanan Karınca Yuvası, Beneklerini Kaybeden Sarı ve Üzgün Benekler adlı çocuk kitaplarındaki başkarakterlerin karşılaştığı çatışma türleri, alt çatışma birimleri, çatışmalardaki konumları ve çatışma çözme biçimleri incelenmiş alt başlıklar hâlinde sunulmuştur. Çatışma konumlarına ve çatışmaları çözerken izledikleri yollara ilişkin bulgular oluşturulurken çözüme kavuşturulan çatışmalar dikkate alınmıştır.

3.1. Kitaplardaki Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Biçimleri

Oyuncak Moli Sallanıyor, Sallanan Karınca Yuvası, Üzgün Benekler ve Beneklerini Kaybeden Sarı adlı çocuk kitaplarındaki çatışma türleri ve alt çatışma birimleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. İncelenen Kitaplarda Başkarakterin Karşılaştığı Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Birimleri

Kitabın Adı	Kod	Başkarakter	Çatışma Türü	Alt Çatışma Birimleri	f
OMS	Moli		Kişi-doğa çatışması	Doğa felaketiyle çatışma	4
			Kişinin kendisiyle çatışması	Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	1
SKY	Zomzom		Kişi-doğa çatışması	Doğa felaketiyle çatışma	3
			Kişi-doğa çatışması	Doğal çevre ile çatışma	1
			Kişi-doğa çatışması	Tehlikeyi engelleme/tehlikeden korunma çabası	1
			Kişinin kendisiyle çatışması	Duyguların çatışması	1
			Kişinin kendisiyle çatışması	Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	1
ÜB	Zede		Kişinin kendisiyle çatışması	Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	3
			Kişinin kendisiyle çatışması	Duyguların çatışması	3
			Kişinin kendisiyle çatışması	Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	2
BKS	Sarı		Kişinin kendisiyle çatışması	Bir gizemi çözme/gerçeği ortaya çıkarma çabası	2
			Kişinin kendisiyle çatışması	Duyguların çatışması	1
			Kişinin kendisiyle çatışması	Duyguların çatışması	1

Oyuncak Moli Sallanıyor adlı çocuk kitabı çatışma türleri ve alt çatışma birimleri bakımından incelenmiştir. Kitaptaki çatışma türlerine bakıldığında kişi-doğa çatışması ve kişinin kendisiyle çatışması şeklinde iki çatışma türü olduğu görülmüştür. Alt çatışma birimleri bakımından incelendiğinde ise doğa felaketiyle çatışma ve değer verdiği bir şey/ biri için yaşadığı çaresizlik çatışmalarının olduğu tespit edilmiştir. Moli adlı karakterin yaşanan deprem ve sonrasındaki sürece yönelik gözlemlerinin anlatıldığı kitapta en çok görülen çatışma biçimi kişi-doğa çatışması iken, en fazla görülen alt çatışma birimi doğa felaketiyle çatışmadır. Kitaptaki kişi-doğa çatışmaları, başkarakterin yaşadığı deprem anını betimlemesinde açıkça görülmektedir. İlgili bölüm aşağıda verilmiştir.

“Ancak bir sabah yer şiddetle titremeye başladı. Çocuklar onu havaya atıp tuttuklarında, ellerinden tutup döndüklerinde hissettiği gibi bir titreşim değildi bu. Moli sağa sola sallanıyordu.” (OMS, s.6)

Kitapta Moli adlı karakterin eski günlere duyduğu özlemi ifade ettiği bölüm ise karakterin kendisiyle olan çatışmasına örnek olarak gösterilebilir:

“Çocuklar burada olsa ne güzel eğlenirdik çiçeklerin altında.” diye geçirdi içinden Moli.” (OMS, s. 14)

Sallanan Karınca Yuvası adlı çocuk kitabı çatışma türleri ve alt çatışma birimleri bakımından incelediğinde kişi-doğa çatışması ve kişinin kendisiyle çatışmasına yer verildiği görülmüştür. Alt çatışma birimleri bakımından incelendiğinde kişi-doğa çatışmasının alt çatışma birimlerinde doğal çevre ile çatışma, doğa felaketiyle çatışma, tehlikeyi engelleme/tehlikeden korunma çabasının görüldüğü; kişinin kendisiyle çatışması noktasında ise değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik ve duyguların çatışmasının görüldüğü tespit edilmiştir. Kitapta en fazla kişi-doğa çatışmasının yer aldığı görülmektedir. Kişi-doğa çatışmasının alt çatışma birimi olan doğal çevre ile çatışma kitapta şu şekilde görülmektedir:

"Kimi zaman da esen sert bir rüzgâr yuvanın giriş giriş kapısını toprakla kapatırdı." (SKY, s. 5)

Kitapta en fazla görülen kişi doğa çatışmasının alt çatışma birimlerinden doğa felaketi ile çatışma da kitapta sıklıkla yer almaktadır. Zomzom adlı karıncanın yaşadığı deprem anının betimlendiği bölümde bu çatışma birimi belirgin olarak görülmektedir:

"Sonra günlerden bir gün neredeyse tüm ailesinin yuvada olduğu bir anda korkunç bir sallantı oldu. Sanki yüzlerce fil yuvalarının üzerinde tepinip dans ediyor gibiydi. Zomzom yatağından henüz kalkmış, yüzünü yıkamak için banyoya doğru gidiyordu. Anna ve babasının odasının önünden geçerken daha ne olduğunu bile anlamadan sallanmaya başladı." (SKY, s. 15)

Kişi-doğa çatışmasının alt birimlerinden tehlikeyi engelleme/tehlikeden korunma çabası ise deprem anında ve sonrasında yapılması gerekenler noktasında kendini hissettirmektedir:

"Öğretmeni onlara böyle bir sarsıntı anında 'çök, kapan, tutun' yöntemini öğretmişlerdi. Hemen bulabildiği en güvenli yerde çöktü, başını ve ensesini koruyacak şekilde kapandı ve sağlam bir yere tutundu. Öylece ne kadar zaman geçti bilemedi." (SKY, s. 18)

Zomzom adlı karakterin deprem sonrası hastanede gözlerini açtığı bölümde yaşadıkları ve hissettikleri kendisiyle çatışması bağlamında belirgin bir duygu çatışması olarak görülmektedir. Bu bölüm aşağıda verilmiştir.

"Annem ve babam nerede?" dedi yanındaki hemşire karıncaya. Hemşire az sonra geleceklerini söyledi. Buna çok sevinmişti. İçi ferahladı. Ama yine de ağlamak istedi ama gözyaşları da onu terk etmiş gibiydi. Ne yapacağını bilemez ve çaresiz bir hâlde odasının duvarına bakıyordu. O kadar sinirli ve kızgındı ki..." (SKY, s. 21)

Zomzom adlı karakterin eski günlere duyduğu özlemin belirtildiği bölümde başkarakterin değer verdiği bir şey/biri için duyduğu çaresizlik açıkça görülmektedir:

"Gözlerini kapatıp neşeyle dans ettikleri günleri gözünün önüne getirmeye çalıştı. Ne güzel günlerdi..." (SKY, s. 25)

Üzgün Benekler adlı çocuk kitabı çatışma türleri ve alt çatışma birimleri bakımından incelediğinde kitapta sadece kişinin kendisiyle çatışma yaşadığı görülmektedir. Bu çatışma türü de kendini değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik ve duyguların çatışması

şeklinde kendini göstermektedir. Kitapta değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik alt çatışma birimlerine yönelik örnekler görülmektedir:

"Minik zürafa Zede o sabah mutsuz uyandı. En yakın arkadaşı Lulu uzaklara gitmişti. İsteksizce yataktan kalktı. Lulu ile nehir kenarında kayıklar yüzdüremeyecekse, bahçede piknik yapamayacaksa, resimler çizemeyecekse ne anlamı vardı ki uyanmanın?" (ÜB, s.3)

Başkarakter Zede'nin kendisiyle yaşadığı çatışmalarda değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik kadar duygularının çatışması da sıklıkla görülmektedir. Aşağıdaki cümlelerde bu çatışma örnekleri görülmektedir.

"Aslında evden çıkmayı hiç istemiyordu Zede. Ancak annesinin telaşlandığını görünce, isteksizce kabul etti doktora gitmeyi." (ÜB, s.12)

Beneklerini Kaybeden Sarı adlı çocuk kitabı çatışma türleri ve alt çatışma birimleri bakımından incelendiğinde kitapta sadece kişinin kendisiyle çatışmasının söz konusu olduğu görülmüştür. Alt çatışma birimleri bakımından incelendiğinde ise değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik, duyguların çatışması ve bir gizemi çözme/gerçeği ortaya çıkarma çabası şeklinde alt çatışma birimlerinin olduğu görülmüştür. Başkarakter Sarı'nın kendisiyle çatışmasının değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik bağlamında kendini gösterdiği cümleler aşağıda verilmiştir.

"Minik buzağı Sarı, keyifle uyandı. Uykusunu almış, güne başlamaya hazırdı. Ancak dişlerini fırçalamak için banyoya gittiğinde aynada hiç beklemediği bir şeyle karşılaştı. Beyaz derisinin üzerine güzelce dizilmiş kahverengi benekleri yerinde yoktu. Hepsini kaybolmuştu! Sarı şaşkınlıkla kendine baktı" (BKS, s.2)

Sarı'nın beneklerini kaybetmesini anlamlandıramaması genelde duygularının çatışmasına neden olmuştur. Bu durum aşağıdaki örnekte belirgin bir şekilde görülmektedir:

"Odasına gitti; önce yastıkları yumruklayıp yüksek sesle ağlamak istedi. Sonra sessizce oturdu yatağında. Camdan beneksiz yansımaya baktı. Anlayamıyordu bu olanları. Bu ani değişim karşısında şaşkıncı. Yemek yemek, oyun oynamak ve dışarı çıkmak istemiyordu. Çok üzgündü." (BKS, s.6)

Sarı'nın beneklerini kaybetme nedenini anlamaya çalıştığı ve bu durumu sorguladığı bölümde kendisiyle çatışması bağlamında bir gizemi çözme/gerçeği ortaya çıkarma çabasının olduğu görülmektedir. İlgili durum aşağıda verilmiştir.

"Hızla yüzünü yıkayıp dişlerini fırçalamaya koyuldu. Ancak o da ne? Yüzünü yıkadığında akıp gidiyordu çizdiği benekler. Sarı bu duruma çok sinirlendi. Neden işe yaramamıştı? Nereye gitmiş benekleri? Neden onu bırakmışlardı?" (BKS, s.5)

Kitaplarda yer alan deprem ve yas temalarının karakterlerin çevre ve doğa ile olduğu kadar kendileriyle de çeşitli çatışmalar yaşamalarına neden olduğu görülmektedir. Deprem temalı kitaplarda çoğunlukla kişi-doğa çatışması görülürken yas temalı kitaplarda daha çok kişinin kendisiyle çatıştığı görülmektedir.

3.2. Kitaplardaki Başkarakterlerin Çatışmalardaki Yeri ve Çatışmaları Çözmede İzledikleri Yollar

Oyuncak Moli Sallanıyor, Sallanan Karınca Yuvası, Üzgün Benekler ve Beneklerini Kaybeden Sarı adlı çocuk kitaplarında başkarakterin çatışmadaki yeri ve çatışmayı çözme biçimleri (yolları) Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3 oluşturulurken çözüme kavuşturulduğu anlaşılır olan çatışmalara yer verilmiştir.

Tablo 3. İncelenen Kitaplardaki Başkarakterlerin Çatışmadaki Yeri ve Çatışma Çözerken İzledikleri Yollar

Kitabın Kod Adı	Çözülen Çatışma Türü	Başkarakterin Konumu	Başkarakterin Çözme Yolu	Çatışmayı
OMS	Kişi doğa çatışması- Doğa felaketiyle çatışma.	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.	
OMS	Kişinin kendisiyle çatışması- Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik.	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.	
SKY	Kişinin kendisiyle çatışması – Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	Etkin	Çabasıyla ve iş birliğiyle / başkasının yardımıyla	
SKY	Kişi-doğa çatışması – Doğa felaketiyle çatışma.	Etkin	Çabasıyla ve iş birliğiyle / başkasının yardımıyla	
ÜB	Kişinin kendisiyle çatışması – değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer.	
ÜB	Kişinin kendisiyle çatışması – Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	Etkin	Çabasıyla ve iş birliğiyle / başkasının yardımıyla	
ÜB	Kişinin kendisiyle çatışması-duyguların çatışması	Edilgin	Çatışmayı başkası çözer	
ÜB	Kişinin kendisiyle çatışması-Duyguların çatışması	Etkin	Çabasıyla ve iş birliğiyle / başkasının yardımıyla	
BKS	Kişinin kendisiyle çatışması – Değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik	Etkin	Akl yürüterek ve yeteneğiyle / yaratıcılığıyla	
BKS	Kişinin kendisiyle çatışması-Duyguların çatışması	Etkin	Çabasıyla ve iş birliğiyle / başkasının yardımıyla	



BKS	Kişinin çatışması- çözme/gerçeği çıkarma çabası	kendisiyle Bir gizemi ortaya	Etkin	Çabasıyla ve iş birliğiyle / başkasının yardımıyla
-----	---	------------------------------	-------	--

Tablo 3'te kitaplardaki başkarakterlerin çatışmadaki konumlarına ve çatışma çözerken izledikleri yollara yer verilmiştir. Oyuncak Moli Sallanıyor kitabına bakıldığında karakterin doğayla ve kendisiyle çatışma yaşadığı ve her iki çatışma türünde de edilgin bir konumda olduğu görülmektedir. Kitapta karakterin yaşadığı çatışmalar başkası tarafından çözülmektedir. İlgili duruma yönelik örnekler aşağıda verilmiştir.

"Sonra bir canlılık geldi yine. Yanı başındaki ağacın dallarında tomurcuklar beliriyor, kelebekler uçuşuyordu. İnsanlar da ortalığı temizleyip, yeni binalar inşa ediyorlar, bazılarını ise tamir ediyorlardı. Moli pencerenin yanında uzandığı masadan heyecanla olanları izlemeye koyuldu." (OMS, s. 12)

"Bir sabah kutudan çıkardılar Moli ve Çufçuf'u. Bekledikleri gün gelmişti. Moli etrafa baktı. Her yer pırıl pırıldı. Eskisinden daha da güçlü, yepyeni güzel bir odaya dönüşmüştü sınıfları. Sonra alışık olduğu neşeli çocuk sesleri geldi kulağına. Kapı açıldı, çocuklar geri dönmüştü!" (OMS, s. 21)

Sallanan Karınca Yuvası kitabı incelendiğinde karakterin kendisiyle ve doğa ile çatışma yaşadığı görülmektedir. Kendisiyle yaşadığı çatışmada değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizliği etkin bir konumda çabası, iş birliği ve başkasının yardımıyla çözmeyi başarmıştır. Duruma ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

"Bunları düşünürken anne ve babası odaya girdiler. O kadar sevindi ki. Kalkıp boyunlarına sarılmak istedi ama ayağındaki sargı buna engel oldu. Annesi ona yaklaşip elini tuttu. Neyse ki onlar yanındaydı. Günler günleri kovaladı. Nihayet yuvalarına gitme günü gelmişti. Üstelik hastanenin diğer odasında yatan arkadaşları da iyileşmiş onlara katılmıştı. Birlikte yuvaya döndüler." (SKY, s. 26)

Zomzom'un doğa ile yaşadığı çatışmada doğa felaketi ile karşılaşması noktasında bir çatışma yaşadığı ancak bunu da yine etkin bir konumda çaba, iş birliği ve başkasının yardımıyla çözebildiği görülmüştür. İlgili duruma yönelik örnek aşağıda verilmiştir.

"Zaten karınca yuvalarında çoktan hummalı bir çalışma başlamıştı bile. Tüm karıncalar el birliğiyle yuvalarını tekrar yapıyordu. Kimi bir ağaç dalı getiriyordu duvarları sağlamlaştırmak için kimi bir yumurta kabuğu. Kimi de perde yapmak için bir kuş tüyü..." (SKY, s. 32)

Üzgün Benekler kitabı incelendiğinde Zede adlı karakterin kendisiyle çatışma yaşadığı ve yaşadığı bu çatışmaların duygular ve değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik noktasında yoğunlaştığı görülmüştür. Arkadaşı Lulu'yu kaybetmesi sonucunda beneklerinin yere düşmesi Zede'nin değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizliği göstermektedir. Bu durumda Zede çatışmayı çözüme noktasında edilgin kalmış ve çatışma annesi tarafından çözülmüştür. İlgili bölüm aşağıda verilmiştir.

"Kapı açıldı. Gelen, annesiydi."

-Senin için endişeleniyorum, yavrum dedi. O sırada artık saklanmayacak hâle gelen, eksik beneklerini fark etti Zede'nin. İyi misin tatlım, diye sordu. Bence doktoru ziyaret etmeliyiz.” (ÜB, s.11)

Annesi ve Zedenin doktora gitmeleriyle beraber Zede'nin beneklerinin dökülmesinin üzüntüden olabileceği tespit edildikten sonra Zede bu durumda değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çatışmayı etkin bir konumda çabası, iş birliği ve başkasının yardımıyla çözmüştür. İlgili bölüm aşağıda verilmiştir.

”-Resim yapmaya ne dersin, diye sordu annesi? Bu fikri beğendi Zede. Lulu ile ne yapacaklarını bilemediklerinde resim yaparlardı bazen. İçinden geldiği gibi resim yaptı yine. Resimlerinde kulaklarının etrafını saran sevimli sarı kurdelesiyile, siyah beyaz çizgiler içinde zebralar vardı. Tıpkı Lulu gibi...” (ÜB, s.16)

Zede'nin annesinin doktora gitme konusundaki ısrarına karşı yaşadığı duygu çatışmasını etkin bir konumda çabası ile çözdüğü görülmüştür. İlgili bölüm şu şekildedir:

“Aslında evden çıkmayı hiç istemiyordu Zede. Ancak annesinin telaşlandığını görünce, isteksizce kabul etti doktora gitmeyi.” (ÜB, s.12)

Zede'nin kaybını yaşadığı arkadaşını hem çok özlediğini hem de ona çok kızgın olduğunu belirttiği bölümde duygularının çatıştığı görülmektedir. Bu durumda karakterin edilgin konumda kaldığı ve çatışmayı annesinin çözdüğü görülmüştür. İlgili duruma yönelik örnek aşağıda verilmiştir:

“Bazen yer değiştirmek gerekir Zede. Gittikleri yerde hava durumu ve yiyecekler zebraların yaşaması için daha elverişli. Belki orada daha iyi bir hayat sürebilir Lulu ve ailesi.” (ÜB, s.19)

Zede Lulu'nun kendisinden uzak bir yerde mutlu olma fikrine sevinmekle birlikte üzüldüğünü de dile getirmiştir. Bu noktada duyguları arasında bir çatışma yaşadığı görülmektedir. Karakter bu çatışmayı etkin bir konumda kendi çabası ve iş birliği ile çözmüştür. İlgili bölüm aşağıda verilmiştir:

“Bilemiyorum ama onun da seni özlediğine eminim istersen Lulu'ya bir mektup yazalım.

Zede annesi ile birlikte Lulu'ya mektup yazdı. Mektubunda Lulu'ya neler yaptığını anlattı. Bir de resim yaptı. Lulu'nun en sevdiği ağacı çizdi, güzelce boyadı.

-Bunu yapmak bana iyi geldi, dedi annesine.

-Sevindim Zede. Bak kollarındaki benekler tekrar belirmeye başladı. Zede kendini daha iyi hissediyordu.” (ÜB, s.21-22)

Beneklerini Kaybeden Sarı kitabı incelendiğinde Sarı adlı karakterin kendisiyle çatışmalar yaşadığı görülmüştür. Yaşadığı bu çatışmalar, değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik, duyguların çatışması ve bir gizemi çözme/gerçeği ortaya çıkarma çabası şeklinde görülmektedir. Karakter her çatışma türünde etkin bir konumda yer alarak kendi çabası ve iş

birliği ile çözdüğü çatışmalar olduğu gibi akıl yürüterek yeteneği ve yaratıcılığı ile çözdüğü çatışmalar da bulunmaktadır.

Sarı beneklerini kaybetmesi ile yaşadığı şaşkınlık ve korkuyu keçeli kalemle çizdiği benekler yardımıyla yok etmeye çalışmıştır. Bu durumda kendisiyle yaşadığı çatışmayı akıl yürüterek yeteneği ve yaratıcılığı ile çözdüğü görülmektedir. İlgili bölüm şu şekildedir:

“Koşarak odasına gitti, keçeli kalemini alıp beneklerini tekrar çizdi. İşte her şey tamamdı. Eskisi gibi olmuştu.” (BKS, s.4)

Sarı'nın duyduğu üzüntü karşısında oyun oynamak ve dışarı çıkmak istememesine karşın arkadaşı Boncuk'un teklifini geri çevirmeyerek bu durumun üstesinden gelmeye çalıştığı görülmüştür. Bu durumda yaşadığı çatışmayı etkin bir konumda kendi çabası ve iş birliği ile çözdüğü görülmektedir. İlgili bölüm aşağıda verilmiştir.

“Boncuk arkadaşının çok üzgün olduğunu gördü. Onu mutlu edecek bir şeyler yapmak istedi.

- Baksana, bugün öğleden sonra göl kenarında piknik yapacağız. Sen de gelmek ister misin, diye sordu.

- Bilemiyorum, dedi Sarı. Benekleri olmadan dışarı çıkmak istemiyordu. Bak ne diyeceğim, dilerse güzel bir salata hazırlayalım birlikte. Geçen sefer yaptığımız çok güzel olmuştu (BKS, s.9).

Sarı, çok istekli değildi. Ancak Boncuk çok hevesli gözüküyordu. Onu kırmak istemedi. Birlikte kocaman salata hazırladılar. Hazırladıkları lezzetli salata Sarı'yı biraz neşelendirmişti

- Haydi, salatamızı göl kenarında piknikte yiyelim Sarı, olmaz mı, diye sordu Boncuk.” (BKS, s.10)

Yukarıda görüldüğu gibi Sarı, arkadaşı Boncuk ile beraber eğlenceli vakit geçirmiştir. Böylelikle benekleri olmadan da dışarı çıkabilmiştir. Kurgunun devamında Sarı'nın, benekleri olmasa da arkadaşlarıyla beraber olmanın çok güzel olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Bu durumu örnekleyen bölüm şu şekildedir:

“Ancak hiç de korktuğu gibi olmamıştı. Arkadaşları eskisi gibi neşe içinde oynamaya devam ettiler onunla.

-Kendini nasıl hissediyorsun, diye sordu Boncuk.

-Keşke beneklerim olsaydı. Öyle daha güzel olurdu... Ama sizinle bir arada olmak çok güzel, dedi Sarı.

- Seninle oynamak da çok güzel Sarı. Beneklerin olsa da olmasa da biz seni çok seviyoruz, dedi Boncuk.” (BKS, s.14)

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğu üzere incelenen çocuk kitaplarından Oyuncak Moli Sallanıyor'da başkarakterin çatışmalardaki konumu edilgindir ve bu çatışmalar başkası tarafından çözülmektedir. Sallanan Karınca Yuvası'nda başkarakter çatışmalarda etkin konumdadır, çatışmayı çabasıyla ve iş birliğiyle/başkasının yardımıyla çözmektedir. Üzgün Benekler adlı eserde başkarakterin çatışmalardaki konumunun genel olarak etkin olsa da

kurgu içinde bazı çatışmalarda edilgin olduğu da görülmektedir. Başkarakter, etkin konumda iken çatışmaları çabasıyla ve iş birliğiyle/başkasının yardımıyla ya da akıl yürüterek ve yeteneğiyle/yaratıcılığıyla çözerken edilgen konumda olduğunda çatışma başkası tarafından çözülmektedir. Son olarak Benekleri Kaybeden Sarı'da başkarakterin çatışmalardaki konumunun etkin olduğu, çabasıyla ve iş birliğiyle/başkasının yardımıyla çatışmaları çözüme kavuşturduğu görülmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen, Pazarcık merkez üslü olan ve Malatya, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay, Adana, Osmaniye, Adıyaman illerinde hissedilen deprem sonrası MEB Psikososyal Koordinasyon Birimi tarafından MEB Deprem Sonrası Psikososyal Destek Eylem Planı oluşturulmuştur (MEB, 2023). Bu eylem planında depremden doğrudan etkilenen iller öncelikli olmak üzere Türkiye genelindeki bütün öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik psikososyal destek uygulamalarına yönelik süreçler aşamalı olarak ele alınmıştır (MEB, 2023). Bu kapsamda çeşitli eğitsel içeriklere yer verilmiştir. Bu araştırmada ilgili eğitsel içerikler arasında deprem ve yas başlıkları altında yer alan Oyuncak Moli Sallanıyor, Sallanan Karınca Yuvası, Üzgün Benekler ve Beneklerini Kaybeden Sarı adlı kitaplardaki başkarakterler; karşılaştıkları çatışma türleri ve alt çatışma birimleri, çatışmalardaki konumları ve çatışma çözerken izledikleri yollar açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler "Kitaplardaki Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Birimleri" ve "Kitaplardaki Başkarakterlerin Çatışmalardaki Yeri ve Çatışmaları Çözmede İzledikleri Yollar" olmak üzere iki tema altında sunulmuştur.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında incelenen kitaplardaki başkarakterlerin karşılaştığı çatışma türlerine bakıldığında, kişinin doğa ile çatışması ve kişinin kendisiyle çatışması biçiminde olduğu görülmektedir. Deprem temalı kitaplarda (Oyuncak Moli Sallanıyor ve Sallanan Karınca Yuvası) kişinin doğayla çatışması ön planda iken yas temalı kitaplarda (Üzgün Benekler ve Beneklerini Kaybeden Sarı) kişinin kendisiyle çatışması ön plandadır. İncelenen kitaplardaki söz konusu çatışma türlerinin alt birimlerine bakıldığında kişinin doğa ile çatışmasının; doğa felaketiyle çatışma, doğal çevre ile çatışma, tehlikeyi engelleme/tehlikeden korunma çabası alt birimleriyle yapılandırıldığı görülmektedir. Alan yazınındaki çalışmalara bakıldığında Şener'in (2018) yaptığı inceleme sonucunda kişi-doğa çatışması altında en çok gözlemlenen çatışmanın "doğa felaketiyle çatışma" olduğu sonucuna ulaştığı görülmektedir. Yas temalı kitaplarda ön planda olan kişinin kendisiyle çatışmasının ise değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik, duyguların çatışması ve bir gizemi çözüme/gerçeği ortaya çıkarma çabası alt birimleriyle yapılandırıldığı görülmektedir. Söz konusu kitapların temaları düşünüldüğünde öne çıkan çatışma türlerinin ve çatışma alt birimlerinin kurgunun bir gereği olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada incelenen kitaplarda kişi-kişi çatışmasına ve kişi-toplum çatışmasına hiç yer verilmediği sonucuna

ulaşmıştır. Bu durumun hedef yaş düzeyinin gelişim özellikleriyle ilişkisi olduğu söylenebilir. İncelenen kitaplar beş yaş ve üzeri için hazırlanmıştır. Bu bağlamda söz konusu kitapların beş yaşından başlayan bir düzeye hitap edecek olması düşünüldüğünde kişi-kişi çatışmasının ve kişi toplum çatışmasının ön planda olmamasının uygun olduğu söylenebilir. Karatay (2014) çocukların gelişim düzeylerine göre okuma ilgilerini sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre birinci (2-7 yaş) aşamada çocuklar "anne, kardeş, aile, sevgisi, özellikle doğaüstü ve gizemli olaylar ve doğa olayları, hayvanlar, gezi" konulu eserlere ilgi duymaktadırlar. İkinci aşamada ise (7-9 yaş) aşamada çocuklar "insan, doğa ve hayvan sevgisi, olağanüstü olay ve durumlar, gezi" konulu eserlere ilgi duymaktadırlar. Daha üst yaş düzeyindeki çocukların okuma ilgilerine bakıldığında 9-12 yaş düzeyinin "kahramanlık, macera, mizah-komiklik, gezi ve fantastik", 12-15 yaş düzeyinin "sevgi, kahramanlık-tarih, gezi, bilim-kurgu, macera, mizah-komiklik, korku-gerilim" konulu kitapları okumaktan hoşlandıkları belirtilmektedir (Karatay, 2014). Gelişim düzeylerine göre okuma ilgilerine bakıldığında alt yaş düzeylerinde çatışmaların kişinin doğa çatışması ve kişinin kendisiyle çatışması ile kurgulanmasının bu yaş düzeylerindeki eserlerde ele alınan konularla ve çocuk gerçekliğiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yaş düzeyi ilerledikçe okuma ilgileri farklılaşmaktadır. Böylelikle karakterlerin ve olayların sunuluş biçiminin de farklılaşarak her türden çatışmanın yer aldığı bir kurgunun yapılandırıldığı söylenebilir. Ancak alan yazınındaki çalışmalara bakıldığında ise alt yaş düzeyine (okul öncesi ve ilkokul çağına) yönelik olan eserlerde de kişiler arası çatışmaya ve kişi toplum çatışmasına yer verildiği görülmektedir (Arıkan ve İnce Samur, 2020; Çevik Müldür, 2021; Delican, 2022).

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında başkarakterlerin çatışmalardaki konumlarına ve çatışma çözerken izledikleri yollara ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara bakıldığında depresyon temalı kitaplardan Oyuncak Moli Sallanıyor adlı eserde başkarakterin çatışmalardaki konumunun edilgin olduğu ve bu çatışmaların kurgu genelinde başkası tarafından çözüldüğü görülmektedir. Karagöz'e (2014) göre çatışma çözümünde edilgin olmak, çatışma çözümüne yönelik çaba içinde olmamak olarak yorumlanmıştır. Bilindiği gibi çocuklar okudukları eserlerdeki karakterlerle özdeşim kurmaktadır. Böylelikle karakterlerin olaylar karşısındaki davranışlarını ve karşılaştıkları çatışmaları çözme yolları kendi yaşam deneyimlerine yansıtılabilmektedirler. Bu nedenle çocukların okudukları eserlerdeki çatışmaların her zaman "edilgin" bir şekilde çözümleniyor olmasının, karakterlerle özdeşim kurmalarını ve gerçek yaşamda karşılaştıkları olaylar karşısında geliştirecekleri tavırları olumsuz yönde etkileyebilir. Çevik ve Müldür'e (2021) göre edilgin özellik taşıyan kahramanlar, günümüzde aranan insan görünümünden uzaktır. Çatışmalarda etkin olan rol modellerin seçilmesi çocuğun gelişimi açısından önemlidir (Çevik ve Müldür, 2021). Sallanan Karınca Yuvası adlı eserde ise başkarakterin çatışmadaki konumunun etkin olduğu görülmektedir. Başkarakter etkin konumdayken çatışmayı çabasıyla ve iş birliğiyle/başkasının yardımıyla çözmektedir. Çevik ve Müldür'e (2021) göre etkin konumdaki kahramanın çatışmaya yaklaşımı çocuk okur açısından özümzenecektir.

Yas temalı kitaplara bakıldığında Üzgün Benekler adlı eserde başkarakterin çatışmalardaki konumunun genel olarak etkin olsa da kurgu içinde çatışma çözümünde edilgin olduğu da görülmektedir. Başkarakter etkin konumda iken çatışmaları çabasıyla ve iş birliğiyle/başkasının yardımıyla ya da akıl yürüterek ve yeteneğiyle/yaratıcılığıyla çözmektedir. Edilgin konumdayken ise çatışma başkası tarafından çözülmektedir. Karagöz (2014) çalışmasında incelediği kitapların bazılarında başkişinin çatışma çözümünde hem etkin hem de edilgin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda Karagöz (2014) başkişinin edilgin olduğu çatışmaların, olağanüstü güçler ya da rastlantılarla çözüldüğünü belirtmektedir. Bu tür çözüm yollarının ise çocuk kitaplarında bulunmasının, çocuk gelişimini nasıl etkileyeceğinin tartışmalı bir soru olarak değerlendirilebileceğini dile getirmektedir. Benzer şekilde çatışmaların başkarakter edilgin konumdayken “başkası tarafından” çözümlenmesinin de tartışmalı bir durum olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Son olarak Benekleri Kaybeden Sarı adlı eserdeki başkarakterin çatışmalardaki konumunun etkin olduğu, çabasıyla ve iş birliğiyle/başkasının yardımıyla çatışmaları çözüme kavuşturduğu görülmektedir. Çocuk okurların etkin konumdaki başkarakterle özdeşim kurmalarının olumlu bir durum olarak değerlendirilebileceği söylenebilir. Başkarakterin etkin bir biçimde sorumluluk alması ve çatışmayı çözüme yönünde inisiyatif alarak mantığa uygun, işbirlikli adımlar atması rol model oluşturma açısından önemli görülmektedir.

Yazar Katkı Oranları

Tüm yazarlar makalenin tüm süreçlerinde eşit oranda rol almışlardır. Tüm yazarlar çalışmanın son hâlini okumuş ve onaylamıştır.

Çıkar Çatışma Beyanı

Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Ak Başoğul, D. (2021). Çocuk kitaplarında çatışma söylemi: Alacağınız Olsun. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 128-145. <https://doi.org/10.29000/rumelide.990104>
- Apaydın, Z. (2022). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarında yer alan çatışmalar ve çatışma çözme süreçleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Arasıl Sarı, B. (2021). *Beneklerini kaybeden sarı*. AFS Medya Grubu.
- Arasıl Sarı, B. (2021). *Oyuncak moli sallanıyor*. AFS Medya Grubu.
- Arasıl Sarı, B. (2021). *Üzgün benekler*. AFS Medya Grubu.
- Arıkan, Y., ve İnce Samur, A. Ö. (2020). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(2), 181-202. <https://doi.org/10.47935/ceded.802709>
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlılık eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Barnyak, N. C. & Myers, J. M. (2023). Picturebooks about disasters: incorporating interactive read-alouds to support young children's social-emotional learning. *Early Childhood Education Journal*, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s10643-023-01523-6>
- Boberg, I. (2019). *Loss in Picture Books about the Tōhoku Earthquake*. [Unpublished Master's Thesis], University of Oslo.
- Büyükişik, E. ve Yazıcı Okuyan, H. (2020). Nur İözü'nün çocuk kitaplarındaki kişilerarası çatışmalar ve çatışma çözme süreçleri. *Turkish Studies*, 15(8), 3853-3872.
- Creswell, J.W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve S.B Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çevik, A. ve Müldür, M. (2021). Çocuk edebiyatında genel çatışma türleri, çatışma çözme yöntemleri ve kuşak çatışması: uçurtmam bulut şimdi ve gökyüzünde balonlar örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi (TEKE) Dergisi*, 10 (3), 1027-1048.
- Delican, B. (2022). MEB Kültür Yayınları çocuk kitapları dizisi üzerine bir inceleme; hikâye edici kitapların türleri, temaları, kök değerleri ve çatışma türleri. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13 (4), 113-130. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1136958>
- İnce Samur, A. Ö. ve Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (1), 165-182.
- Karagöz, S. (2014). *Çocuk Romanlarındaki Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Karagül (2020). Çocuk edebiyatı ve temel nitelikleri. S. Karagül, E. Şen (Ed), *Çocuk edebiyatı okuma kültürünün temelleri içinde* (s. 1-24). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2018). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek. (Ed), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı 5. Baskı içinde* (s, 79-127.) Grafiker Yayınları.
- Kıymaz, M. S., Ahat, O. Turan, M., Arslan, S. & Yenitürk, N. (2023). Türkçe ders kitaplarında deprem hazırlığı üzerine bir inceleme. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(1), 16-36. <https://doi.org/10.47935/ceded.1275179>

- Melanlıoğlu, D. (2020). Çocuk edebiyatındaki mülteci kahramanların yaşadıkları çatışmalar üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9 (2), 665-691.
- Merriam, S.B. & Tisdell, E.J. (2016). *Review of qualitative research: a quide to design and implementation*. Educational Psychology.
- MEB. (2023). *Psikososyal destek eylem planı ve psikososyal destek programları yayımlandı*. (<https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-eylem-planı-ve-psikososyal-destek-programları-yayımlandı/icerik/2260>) (Erişim Tarihi: 04.05.2023)
- Ölçer Özünel, E. (2021). *Sallanan karınca yuvası*. AFS Medya Grubu.
- Özcan, Ş., ve Altıparmak Yılmaz, M. (2020). Dezavantajlı gruplar için çocuk edebiyatı. E.N. Tiryaki, B. Uysal (Ed.), *Çocuk edebiyatı içinde* (s. 159-182). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, H. (2022). Sorun odaklı çocuk edebiyatı ve ölüm teması. *TYB Akademi Dil Edebiyat & Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), 105-140.
- Öztürk, H., Turan, L. & Kırıcı, A. (2021). Sorun odaklı çocuk edebiyatı. Ş. Demirel, S. Seven. (Ed.), *Çağdaş Çocuk Edebiyatı içinde* (s, 103-124). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. TUDEM Yayıncılık.
- Şen, E. (2021). Children's literature as a pedagogical tool: A narrative inquiry. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8(3). 2028-2048.
- Şener, C. (2018). *Ödüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Yaşadıkları Çatışma Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Yakar, Y. M. & Yılmaz, O. (2015). Beyazbulut Dergisi'nde yer alan kurgusal metinlerdeki karakterlerin çatışmaları çözme biçimleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 57-66.
- Yalçın, A. & Aktaş, G. (2017). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. & Yakar, Y. M. (2018). Türk çocuk edebiyatında sorun odaklı yaklaşım. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 29-42.



Extended Summary

1. Introduction

It is believed that children's books, which serve as stimuli and educational tools in the world of children, possess various qualities. It can be stated that quality and purposeful children's books have special functions, such as enhancing the ability to cope with everyday problems and challenging situations and providing support in resolving conflicts that occur in this regard. When considering the fundamental components of a literary quality children's book, it is possible to talk about the intermediary role of events and characters in the presentation of the subject. Challenging situations, issues, and conflicts that occur can be presented to child readers through the developed characters. Children who identify with characters can find the opportunity to make guiding inferences about their future experiences. Considering Turkey's geographical location, it can be mentioned that it is prone to a devastating earthquake disaster. The earthquake that occurred on February 6, 2023, centered in Kahramanmaraş and affecting 11 provinces, which was referred to as the "Disaster of the Century," serves as a recent example that supports this notion. In this context, it is considered important to depict the conflicts, positions in conflicts, and the ways in which characters in earthquake and grief-themed children's books deal with the problems and issues they encounter. This way, children who have experienced earthquakes can find the opportunity to identify with characters in the books and cope with their own problems, while other children living with the risk of earthquakes can develop sensitivity towards earthquake and grief themes. In this regard, it is believed that the research to be conducted will contribute to the existing literature with its unique values. Accordingly, the main aim of the research is to determine the conflict forms, positions in conflicts, and how they are resolved by the main characters in earthquake and grief-themed children's books, which are among the educational contents included in the Ministry of National Education's Psychosocial Support Action Plan for Post-Earthquake. In line with this main objective, the following sub-problems have been addressed:

1. What are the types of conflicts encountered by the main characters in earthquake and grief-themed children's books?
2. What is the position of the main character in the conflicts in earthquake and grief-themed children's books?
3. How do the main characters in earthquake and grief-themed children's books resolve the conflicts they encounter?

2. Method

In the research, a qualitative research design known as a case study design has been employed. In this study, a case study design has been chosen to thoroughly examine and reveal the current situation, as the aim is to conduct an in-depth analysis of the conflict forms, positions

in conflicts, and how these conflicts are resolved by the main characters in earthquake and grief-themed children's books among the educational contents included in the Post-Earthquake Psychosocial Support Action Plan created by the Ministry of National Education. The study materials of this research consist of four children's books with earthquake and grief themes, which are part of the educational content included in the Post-Earthquake Psychosocial Support Action Plan created by the Ministry of National Education. These books have been shared by the Ministry of National Education to minimize the adverse effects on children in the face of challenging life events. In this context, the mentioned books have been examined in terms of the conflicts encountered by the main characters, their positions in the conflicts, and the approaches they take to resolve the conflicts, forming the findings section of the research. The data obtained in the research were analyzed through descriptive analysis.

3. Findings and Results

In this section, the conflict types, sub-conflict units, positions in conflicts, and conflict resolution methods of the main characters in the children's books titled "Oyuncak Moli Sallanıyor" (Toy Molis is Swaying), "Sallanan Karınca Yuvası" (The Swinging Ant Nest), "Beneklerini Kaybeden Sarı" (Yellow Who Lost Their Spots), and "Üzgün Benekler" (Sad Spots) have been examined and presented under subheadings. Findings related to conflict positions and the ways they resolve conflicts have been generated, taking into account the conflicts that have been resolved.

The data obtained have been presented under two themes in this section: "Conflict Types and Sub-Conflict Forms in the Books" and "The Positions of Main Characters in Conflicts in the Books and the Ways They Resolve Conflicts".

When examining the subproblem of the first part of the research, it is observed that the types of conflicts encountered by the main characters in the analyzed books can be categorized as a conflict with nature and a conflict with oneself. In earthquake-themed books (such as " Toy Molis is Swaying" and "The Swinging Ant Nest"), the conflict with nature takes precedence, whereas in grief-themed books (such as "Sad Spots" and "Yellow Who Lost Their Spots"), the conflict with oneself is prominent. Upon closer examination of the subunits of these conflict types in the analyzed books, it is observed that the conflict with nature is structured with subunits such as conflict with natural disasters, conflict with the natural environment, and efforts to prevent danger/protect oneself from harm.

In the context of the second subproblem of the research, findings related to the positions of the main characters in conflicts and the approaches they follow in resolving these conflicts have been obtained. These findings reveal that in the earthquake-themed book "Toy Molis is Swaying," the main character's position in conflicts is passive, and these conflicts are generally resolved by someone else throughout the narrative. However, in the book "The Swinging Ant Nest," the main character's position in the conflict is active. In an active position, the main

character attempts to resolve the conflict through their own efforts and cooperation with or assistance from others.

When looking at grief-themed books, in the book "Sad Spots," the main character's position in conflicts is generally active, but it is also observed that they may adopt a passive role in conflict resolution within the narrative. While in an active position, the main character seeks to resolve conflicts through their own efforts and cooperation with or assistance from others, or by reasoning and using their abilities/creativity. In a passive position, conflicts are resolved by someone else.

Finally, in the book "Yellow Who Lost Their Spots," it is seen that the main character's position in conflicts is active, and they resolve conflicts through their own efforts and cooperation with or assistance from others.